

Linnéuniversitetets yttrande över betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

Sammanfattning

Förslag till förordning om ändring i djurskyddsförordningen (2019:66)

Linnéuniversitet (LNU) motsätter sig förslaget att undanta mjölkkor som hålls i lösdrift från beteskravet i 2 kap. 3 § djurskyddsförordningen av följande skäl:

1. Förslaget strider mot djurskyddslagens ändamålsbestämmelser om god djurmiljö och naturligt beteende,
2. betande mjölkkors positiva inverkan på den biologiska mångfalden riskerar att minska eller upphöra, och
3. allmänhetens insyn och förtroende för näringen och dess produkter riskerar att minska eller upphöra.

LNU är tveksam till förslaget om virtuella elstängsel av följande skäl:

1. Det saknas utredning om virtuella stängslens funktion i möten med vilda och domesticerade predatorer. Till exempel i områden med hög rovdjurstäthet samt livligt friluftsliv där hundar följer med sina ägare till skog och mark, och
2. hur skyddet av de djur som har svårt att lära sig och anpassa sig till elektriska stötar från virtuella stängsel ska säkerställas.

LNU tillstyrker förslaget att centralisera förprövningsärenden till sex länsstyrelser.

Synpunkter på lagtexten

Föreslagen lydelse	Kommentar
2 kap. 3 § <i>undantag för mjölkkor som hålls i lösdrift</i>	Styrkor, svagheter och faror som bidrar till minskad välfärd i system som inkluderar tillgång till betesmark har undersökts av EFSA (2023) som menar att tillgång till välkött betesmark ger djuren möjlighet att gå fritt och en bekväm liggplats. Beteskravet för mjölkkor kan anses vara en av de viktigaste bestämmelserna för svenskt djurskydd. Det är i princip omöjligt att hålla underlaget i lösdriftssystem rena, vilket medför att mjölkornas klövar är permanent gödsel- och urinförorenade (Ekesbo och Gunnarsson 2018 s. 106). När de sedan lägger sig förorenar klövarna kroppens underdel, inklusive juver, med urin och gödsel. En ko defekerar och urinerar 16 respektive nio gånger per dygn (Ekesbo 2003). Kroppsvård hos nötkreatur yttrar sig i flera olika beteenden, som att slicka sig, gnugga sig eller kratza med klövarna. Nötkreatur utför också kroppsvård mot andra djur i besättningen. Att korna undviker att lägga sig i gödsel räknas till kroppsvårdsbeteenden (Ekesbo 2003). De undviker också att lägga sig i blöta eller på annat sätt förorenade ytor (Ekesbo och Gunnarsson 2018 s. 105). Den enda tiden på året som mjölkorna slipper utföra kroppsvård med gödsel- och urinförorenade klövar är under sommarhalvåret när de går på bete.

Stallluften innehåller varierande halter av ammoniak, svavelväte, metan, damm och partiklar. Enda tiden på året som mjölkarna slipper inandning av dessa är under sommarhalvåret när de går på bete.

Djurskyddet är en viktig etisk fråga som i Sverige har en bred och djup förankring i människors medvetande (Prop. 2017/18:147 s. 41).

EFSA Panel on Animal Health and Animal Welfare (AHAW). Welfare of dairy cows. Scientific opinion, EFSA Journal, 29 March 2020.

<https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.7993>

Ekesbo I. (2003). *Kompendium i husdjurshygien*. 9:e uppl. Inst. för husdjurens miljö och hälsa, Avd. för husdjurshygien. Skara. ISBN 91-576-6289-4.

Ekesbo I. och Gunnarsson S. (2018). *Farm animal behaviour*. CABI. ISBN 9781786391391.

Betydelsen av tillgång till betesmark för mjölkors välfärd

Djurvälfärd förstås som en kombination av god näring, god hälsa, en lämplig miljö, förmågan att uttrycka naturliga beteenden och positiva känslomässiga upplevelser. Tillgång till utomhusbeten spelar en avgörande roll för att uppfylla alla dessa aspekter och är därmed en hörnsten i mjölkors välfärd.

Utomhusbetning är ett grundläggande behov för kor. I moderna intensiva produktionssystem är de dock ofta instängda inomhus under större delen av året, vilket berövar dem detta viktiga beteende. Tillgång till betesmark ger kor mer utrymme att utforska, motionera och socialisera. Med större frihet att välja sina kamrater kan kor fatta egna beslut, uppleva färre sociala konflikter ¹ och delta i naturliga beteenden som bidrar till deras totala välbefinnande. Forskning visar också på de känslomässiga fördelarna med betesmark ², och visar att kor i utomhusmiljöer upplever mer positiva känslomässiga tillstånd. Betesmark tillgodoser inte bara deras fysiska och sociala behov utan erbjuder också en mer belönande och stimulerande miljö, vilket är avgörande för god välfärd ³.

Lösdriftssystem kan inte fullt ut ersätta utomhustillgång. Dessa system medför ofta problem som begränsat utrymme, hygienproblem som påverkar klövhälsan och risken för juverinflammation, samt ökad konkurrens om resurser som liggplatser. Lågstatuskor upplever särskilt högre stressnivåer och har svårt att dra sig undan från aggressiva interaktioner.

Sommarbete ger kor en avgörande möjlighet att komma bort från restriktiva inomhusmiljöer. Studier om beteendemönster visar konsekvent att kor aktivt väljer att vara utomhus när de får möjlighet ^{4, 5, 6, 7, 8}. En studie visade till och med att kor värderar utomhustillgång lika högt som färskt foder, vilket understryker dess betydelse som ett grundläggande beteendebestånd ⁹.

Utöver de beteendemässiga fördelarna förbättrar utomhustillgång också korhälsan avsevärt. Kor som betar utomhus har en lägre förekomst av haslesioner, vilket är vanligt i lösdriftssystem på grund av upprepade kontakt med sträva ytor och bås ¹⁰. Dessutom minskar utomhustillgång risken för juverinflammation ^{11, 12, 13} och rörelsesjukdomar som hälsa ^{14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22}, vilket i sin tur påverkar fertiliteten ^{23, 24}. Kor med utomhustillgång spenderar också mer tid liggande, vilket är en nyckelfaktor för komfort och rörelsehälsa ^{16, 25}. Dessa fördelar kan inte upprepas i inomhussystem.

Förlängd instängdhet påverkar negativt kornas livskvalitet. Livslängd, ett stort bekymmer inom mjölkindustrin, påverkas direkt av kronisk stress och oförmågan att utföra naturliga beteenden. Vetenskapliga bevis stöder övervägande fördelarna med

utomhustillgång, särskilt när den är välhanterad. I Sverige erkänns betesmark inte bara som en källa till föda utan framför allt som ett sätt att tillgodose kornas behov av beteende och motion. Detta bidrar till deras totala komfort, hälsa och livslängd, vilket förstärker den avgörande rollen som betesmark spelar för mjölkors välfärd. Förslaget att ta bort beteskravet för mjölkkor i Sverige strider mot djurskyddslagen, som tydligt säger att marknadskrafter inte ska diktera hur djur hålls.

Referenser

1. Haskell, M. J., Masłowska, K., Bell, D. J., Roberts, D. J., & Langford, F. M. (2013). The effect of a view to the surroundings and microclimate variables on use of a loafing area in housed dairy cattle. *Applied Animal Behaviour Science*, 147, 28–33.
2. Crump, A., Jenkins, K., Bethell, E. J., et al. (2021). Optimism and pasture access in dairy cows. *Scientific Reports*, 11, 4882.
3. Arnott, G., Ferris, C. P., & O'Connell, N. E. (2017). Review: Welfare of dairy cows in continuously housed and pasture-based production systems. *Animal*, 11(2), 261–273.
4. Legrand, A. L., von Keyserlingk, M. A. G., & Weary, D. M. (2009). Preference and usage of pasture versus free-stall housing by lactating dairy cattle. *Journal of Dairy Science*, 92(8), 3651–3658.
5. Charlton, G. L., Rutter, S. M., East, M., & Sinclair, L. A. (2011). Effects of providing total mixed rations indoors and on pasture on the behavior of lactating dairy cattle and their preference to be indoors or on pasture. *Journal of Dairy Science*, 94, 3875–3884.
6. Charlton, G. L., Rutter, S. M., East, M., & Sinclair, L. A. (2013). The motivation of dairy cows for access to pasture. *Journal of Dairy Science*, 96, 4387–4396.
7. Falk, A. C., Weary, D. M., Winckler, C., & von Keyserlingk, M. A. G. (2012). Preference for pasture versus free-stall housing by dairy cattle when stall availability indoors is reduced. *Journal of Dairy Science*, 95, 6409–6415.
8. Motupalli, P. R., Sinclair, L. A., Charlton, G. L., Bleach, E. C., & Rutter, S. M. (2014). Preference and behavior of lactating dairy cows given free access to pasture at two herbage masses and two distances. *Journal of Animal Science*, 92(11), 5175–5184.
9. von Keyserlingk, M. A. G., Amorim Cestari, A., Franks, B., Fregonesi, J. A., & Weary, D. M. (2017). Dairy cows value access to pasture as highly as fresh feed. *Scientific Reports*, 7, 44953.
10. Kester, E., Holzhauer, M., & Frankena, K. (2014). A descriptive review of the prevalence and risk factors of hock lesions in dairy cows. *The Veterinary Journal*, 202, 222–228.
11. Goldberg, J. J., Wildman, E. E., Pankey, J. W., Kunkel, J. R., Howard, D. B., & Murphy, B. M. (1992). The influence of intensively managed rotational grazing, traditional continuous grazing, and confinement housing on bulk tank milk quality and udder health. *Journal of Dairy Science*, 75, 96–104.
12. Washburn, S. P., White, S. L., Green, J. T., & Benson, G. A. (2002). Reproduction, mastitis, and body condition of seasonally calved Holstein and Jersey cows in confinement or pasture systems. *Journal of Dairy Science*, 85, 105–111.
13. Firth, C. L., Laubichler, C., Schleicher, C., Fuchs, K., Käbbohrer, A., Egger-Danner, C., Köfer, J., & Obritzhauser, W. (2019). Relationship between the probability of veterinary-diagnosed bovine mastitis occurring and farm

	management risk factors on small dairy farms in Austria. <i>Journal of Dairy Science</i>, 102, 4452–4463. 14. Haskell, M. J., Rennie, L. J., Bowell, V. A., Bell, M. J., & Lawrence, A. B. (2006). Housing system, milk production, and zero-grazing effects on lameness and leg injury in dairy cows. <i>Journal of Dairy Science</i>, 89, 4259–4266. 15. Hernandez-Mendo, O., von Keyserlingk, M. A. G., Veira, D. M., & Weary, D. M. (2007). Effects of pasture on lameness in dairy cows. <i>Journal of Dairy Science</i>, 90, 1209–1214. 16. Olmos, G., Boyle, L., Hanlon, A., Patton, J., Murphy, J. J., & Mee, J. F. (2009). Hoof disorders, locomotion ability and lying times of cubicle-housed compared to pasture-based dairy cows. <i>Livestock Science</i>, 125, 199–207. 17. Burow, E., Thomsen, P. T., Rousing, T., & Sørensen, J. T. (2013). Daily grazing time as a risk factor for alterations at the hock joint integument in dairy cows. <i>Animal</i>, 7, 160–166. 18. Burow, E., Thomsen, P. T., Rousing, T., & Sørensen, J. T. (2014). Track way distance and cover as risk factors for lameness in Danish dairy cows. <i>Preventive Veterinary Medicine</i>, 113, 625–628. 19. de Vries, M., Bokkers, E. A. M., van Reenen, C. G., Engel, B., van Schaik, G., Dijkstra, T., & de Boer, I. J. M. (2015). Housing and management factors associated with indicators of dairy cattle welfare. <i>Preventive Veterinary Medicine</i>, 118, 80–92. 20. Wagner, K., Brinkmann, J., March, S., Hinterstoißer, P., Warnecke, S., Schüeler, M., & Paulsen, H. (2017). Impact of daily grazing time on dairy cow welfare – results of the Welfare Quality® protocol. <i>Animals</i>, 8, 1. 21. Armbrrecht, L., Lambertz, C., Albers, D., & Gauly, M. (2018). Does access to pasture affect claw condition and health in dairy cows? <i>Veterinary Record</i>, 182, 79. 22. Sjöström, K., Fall, N., Blanco-Penedo, I., Duval, J. E., Krieger, M., & Emanuelson, U. (2018). Lameness prevalence and risk factors in organic dairy herds in four European countries. <i>Livestock Science</i>, 208, 44–50. 23. Olmos, G., Mee, J. F., Hanlon, A., Patton, J., Murphy, J. J., & Boyle, L. (2009). Peripartum health and welfare of Holstein-Friesian cows in a confinement-TMR system compared to a pasture-based system. <i>Animal Welfare</i>, 18, 467–476. 24. Palmer, M. A., Olmos, G., Boyle, L. A., & Mee, J. F. (2012). A comparison of the estrous behavior of Holstein-Friesian cows when cubicle-housed and at pasture. <i>Theriogenology</i>, 77, 382–388. 25. Crump, A., Jenkins, K., Bethell, E. J., Ferris, C. P., & Arnott, G. (2019). Pasture access affects behavioral indicators of wellbeing in dairy cows. <i>Animals</i>, 9, 902.
2 kap. 17 § ...virtuella eller/och fysiska..	Virtuellt stängsel kan vara ett mycket bra alternativ till svårstängslade områden men behöver först utvärderats från friluftsförhållanden och allemansrättsperspektiv och inte minst, tamhundar och vilda rovdjur. Det behöver också utredas hur djuren påverkas mentalt av virtuella stängsel och hur skyddet av de djur som har svårt att lära sig och anpassa sig till elektriska stötar från virtuella stängsel ska säkerställas.

6 kap. 2 § Om kompetenskrav vid prövning enligt 3§	LNU har inga synpunkter på denna ändring
6 kap. 3 § förprovning 1-6	LNU tillstyrker förslaget att centralisera förprövningsärenden till sex länsstyrelser. Antalet förprövningsärenden varierar över landet och att bibehålla kompetensen är utmanande för länsstyrelser som har få inkommande ärenden. En centralisering medger att samla och stärka kompetensen inom området.
	Kap. 8.4.1 Inkomna synpunkter avseende kontroller på slakterier (s. 419, 425) Linnéuniversitetet (LNU) ser positivt på möjligheten för producenten att få kontakt med officiell veterinär på slakteriet <i>eller motsvarande</i> om det finns tveksamheter om djuren är i skick att transporteras till slakt eller inte. Detta skulle kunna minska risken för felbedömningar och att djuren avlivas på gården och kasseras i stället för att skickas till slakt och bli livsmedel, och minska oron hos producenten att få konsekvenser om djurskyddsbrister upptäcks på slakterierna. LNU har tidigare noterat otydlighet i terminologin samt avsaknaden av föreskrifter om hornvård i djurskyddsföreskrifterna för hornbärande djur, och förekomsten av djurskyddsklassning ”inväxta horn” i informationen från djurskyddskontroll på slakterier till Livsmedelsverket. Andersson J, Beck-Friis J and Sarenbo S (2024). Legal assessment of ingrown horns and other horn-related anomalies in cattle and sheep. <i>Animal Welfare</i>, 33, e4, 1–9 https://doi.org/10.1017/awf.2024.5

Yttrandet har utarbetats av:

- Sirkku Sarenbo, docent, programansvarig för Magisterprogram inom djurskydd, Institutionen för biologi och miljö, fakulteten för hälso- och livsvetenskap
- Daiana de Oliveira, professor i välfärd för lantbruksdjur, Institutionen för biologi och miljö, fakulteten för hälso- och livsvetenskap
- Eva Erikmarck, adjungerad lärare i djurskydd, Institutionen för biologi och miljö, fakulteten för hälso- och livsvetenskap

Samtliga verksamma vid Linnéuniversitetet.